

KONKLUZION

Gjatë 12 viteve aktivitet në Europën Jug-Lindore, Handicap International ka ndihmuar njerëzit me aftësi të kufizuar dhe profesionistët e sistemit të kujdesit si në institucionet rezidenciale ashtu edhe në shërbimet me bazë komunitare. Handicap International ka mbështetur gjithashtu politikë-bërësit në përpjekjet e tyre për të përmirësuar kushtet e jetesës së njerëzve me aftësi të kufizuar. Siç shihet edhe në këtë raport, Handicap International është dëshmitar i një numri të madh iniciativash në mbarë rajonin që po përpiqen të mbijetojnë. Si mungesa e vullnetit politik, ashtu edhe mungesa e politikave koherente në rajon, shtoji këtyre edhe një moskuptim të përgjithshëm për çështjet e aftësisë së kufizuar, e minojnë procesin e ndryshimit drejtë një sistemi aftësues që ka për qëllim barazinë e mundësive dhe pjesëmarrjen e plotë të njerëzve me aftësi të kufizuar.

Politikë-bërësit dhe vendim-marrësit, ashtu si shumica e profesionistëve kanë ngecur në modelin mjekësor të aftësitë së kufizuar, dhe në mënyrën e institucionalizuar të ofrimit të shërbimeve. Duke zhvendosur paradigmen e aftësisë së kufizuar dhe duke mbështetur shoqërinë civile do të kurseheshin shumë kohë dhe burime si dhe do të kishte një impakt tejet pozitiv në jetën e njerëzve me aftësi të kufizuar.

Meqë pengesa më e madhe për ndryshimin është oskuptimi i përgjithshëm për aftësinë e kufizuar, shtetet duhet të ndërmarrin hapa domethënëse në mënyrë të menjëhershme për të filluar këto ndryshime:

- Aproximin dhe futjen në fuqi të një legjislacioni antidiskriminues dhe të një kuadri ligjor gjithëpërfshirës në lidhje me aftësinë e kufizuar;
- Të ndërgjegjësojë dhe të përhapë informacionin e duhur në lidhje me aftësinë e kufizuar dhe me njerëzit me aftësi të kufizuar;
- Të garantojnë se ndërtesat e reja, ndërtimet dhe transporti publik, komunikimi dhe teknologjia të jenë të përshtatura dhe të heqin në mënyrë progresive barrierat ekzistuese ;
- Të sigurojnë brezin e ri me shërbim shëndetësor, mireqenie sociale, dhe kualifikuesit profesionalë të ndërgjegjësohen dhe të trajnohen me paradigmen e re, dhe profesionistët e shërbimit të zakonshëm të ndërgjegjësohen gjithashtu;
- Të rrymëzojnë aftësinë e kufizuar në shërbimet e përgjithshme siç janë ato rehabilituese dhe shërbimet

e Kujdesit Parësor Shëndetësor dhe shërbimet sociale;

- Të përgjithësojnë arsimin gjithëpërfshirës pasi ai do të sjellë ndryshime në perceptimin e aftësisë së kufizuar për brezat që do të vijnë dhe të fuqizojë personat me aftësi të kufizuar;
- Të reformojë përcaktimin për aftësinë e kufizuar që influencon të gjithë sistemin e kujdesit shëndetësor dhe mbrojtjes sociale, dhe bën që të merren në konsideratë nevojat e individëve dhe zgjedhjet e tyre;
- Të mbështesë shërbimet me bazë komunitare përmes licencimit, akreditimit dhe skemave financuese si dhe zbatimin e standarteve cilësore në shërbime.

Duke marrë në konsideratë ndryshimet që duhet të ndodhin, mungesën e dukshme të burimeve dhe mosnjohjen e kostos së masave që duhen marrë, duket se ka një shkurajim të fortë për shtetet të zhvillojnë politika të qarta që adoptojnë një paradigmë të re për aftësinë e kufizuar. Përsëri, kjo çështja e kostos së aftësisë së kufizuar është çështja kryesore për njerëzit me aftësi të kufizuar dhe për familjet e tyre që janë duke luftuar me përjashtimin dhe me varfërinë.

Kufizimi i burimeve nuk mund të jetë një justifikim për gjendjen aktuale dhe as për mungesën e reformave. Ai duhet të jetë një motivim i fortë për qeveritë të ndërtojnë partneritet me organizatat e personave me aftësi të kufizuar për hartimin e Startegjive Kombëtare të Aftësisë së Kufizuar që do të parashikojnë prioritetet e duhura.

Duke pasur parasysh momentin e favorshëm politik për reforma dhe pas shumë vite krizash që kanë dëmtuar të drejtat dhe dinjitetin e personave me aftësi të kufizuar, ka ardhur koha për ndryshim.

Ndëtimi i një sistemi aftësues, që promovon barazinë e mundësive dhe zhduk barrierat për pjesëmarrjen e personave me aftësi të kufizuar, po bëhet gjithnjë e më shumë një detyrë e njohur prej të gjitha shteteve, sidomos përmes përpunimit të tanishëm të konventës ndërkombëtare të OKB për gëzimin e të drejtave njerëzore nga personat me aftësi të kufizuar. Sot, çështja që shtrohet para shteteve dhe përpara aktorëve të tjerë nuk është nëse duhet përmbushur apo jo ky detyrim, por se si do të shkohet përpara.